

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

ASiantuntijalausunto
Satu Tähkää
17.2.2021 klo 11.30

HE 222/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta.

Insinööriliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä kilpailukiello sääntöjen muuttamiseksi. Muutosesitys on oikean suuntainen parannus nykyiseen tilanteeseen ja Insinööriliitto kannattaa sitä.

Kilpailukieltosopimusten käyttö on kasvanut viime vuosien aikana räjähdysmäisesti. Insinööriliiton jäsenten tarkastettavaksi lähettämistä uusista työsopimuksista valtaosalla on työsuhteen jälkeistä aikaa koskeva kilpailukiello. Kilpailukiello on usein työsopimus pohjassa vakiolausekkeena ja koskee myös harjoittelijoita ja määräaikaisia työsopimuksia. Kilpailukiello on pääsääntöisesti kuuden kuukauden pituinen ja sisältää kuuden kuukauden palkkaa vastaavan sopimussakon. Tyypillisesti kilpailukiellosta ei ole työhaastatteluissa mainittu mitään eikä siitä siten ole myöskään neuvoteltu. Siitä huolimatta sopimuksissa todetaan kilpailukiello huomioiksi palkassa. Kilpailukiellot ovat laajoja ja epämääräisiä, vakiintuneesti kielletään suora ja epäsuora kilpailu kaikkien konserniyritysten kanssa sekä asiakkaille työllistyminen. Lisäksi sopimukseen tyypillisesti sisältyy ikuinen salassapito ja siihen liittyvä huomattava sopimussakko.

Rajoitusajan korvaus

Esitetty korvaustason porrastaminen asettaa työntekijät eriarvoiseen asemaa eikä yhdenvertaisuuden sivuuttamiselle ole asiallisia perusteita. Työntekijän kuukausittaiset ansionmenetykset ja toimintavapauden rajoitukset ovat joka kuukausi samat riippumatta kilpailukiellon pituudesta. Valtaosa kilpailukielloista on pituudeltaan kuusi kuukautta.

Kilpailukiellot ovat useimmin niin laajoja ja epämääräisiä, että ne käytännössä estävät työntekijän työllistymisen omalle alalleen rajoitusaikana. Työntekijän on myös käytännössä mahdotonta selvittää kilpailukiellon pätevyys omalta kohdaltaan, koska se edellyttäisi pitkäkestoista tuomioistuinprosessia. Näiden seikkojen vuoksi korvauksen taso on alimitoitettu ja rajoitusajan korvauksen tulee vastata työntekijän ansionmenetystä kokonaisuudessaan.

Kiellettyjen kilpailukiellojen seuraamukset, mitättömyys

Hallitusohjelman mukaan kilpailukiellon käyttöä rajataan täsmentämällä lainsäädäntöä ja säätämällä kiellettyjen ehtojen käyttämisen seuraamuksista tasapainoisella tavalla.

Esityksessä ei ole säädöstä kiellettyjen ehtojen seuraamuksista. Kilpailukiellot ovat työnantajan laatimia. Jos työnantaja laatii kielletyn kilpailukiellon, ei siitä ole sille

Insinööriliitto IL ry

Ratavartijankatu 2 FI-00520 Helsinki Puhelin +358 201 801 801 Y-tunnus 0201364-9 www.ilry.fi

mitään seurauksia, vaan työnantaja voi vedota itse laatimansa sopimuksen mitättömyyteen ja kieltäytyä maksamasta korvausta rajoitusajalta. Työntekijä, joka haluaa vaihtaa työpaikkaa, sopii uuden työn alkamisen vasta rajoitusajan jälkeen ja työnantajan vedotessa mitättömyyteen työntekijä jää vaille mitään tuloja rajoitusajalla.

Työntekijä toisaalta ei voi luottaa sopimuksen mitättömyyteen ja vaihtaa vapaasti työpaikkaa sopimussakkojen takia. Työnantajalla ei saisi ole oikeutta vedota itse laatimansa sopimuksen mitättömyyteen työntekijän vahingoksi. Esitys olisi vastoin työoikeuden heikomman suojan periaatetta. Esitystä tulisi siksi täsmentää siten, että hallituksen esityksen perusteluihin lisätään:

”Sopimuksen laatijana ja vahvempana osapuolena työnantaja ei voisi yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti yksipuolisesti vedota kilpailukieltosopimuksen mitättömyyteen tai pätemättömyyteen.”

Sopimussakko

Hallitusohjelman edellyttämää tasapainoa ei ole myöskään työntekijälle maksettavan korvauksen ja sopimussakon välillä. Esityksen mukaan työntekijä voi joutua korvaamaan sopimussakkona kuuden kuukauden täyttä palkkaa vastaavan korvauksen, mutta työnantajan suorittama korvaus kuuden kuukauden kilpailukieltoajalta on 40 % työntekijän palkasta. Insinööriliiton kanta on se, että sopimussakon mahdollisuus tulisi esityksen yhteydessä poistaa. Työnantajalle jäisi tällöin edelleen mahdollisuus vaatia vahingonkorvausta. Toissijaisesti katsomme, että sopimussakon suuruus pitäisi rajoittaa enintään samansuuruiseksi kuin työntekijän saama korvaus on.

Siirtymäsäännös

Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan uutta sääntelyä ei sovellettaisi sellaisiin ennen lain voimaantuloa sovittuihin yli kuuden kuukauden kilpailukieltosopimuksiin, joissa sovittu voimassa olevan lain mukainen kohtuullinen korvaus on jo maksettu tai sitä on alettu maksaa. Kilpailukieltoehdoissa on säännönmukaisesti todettu korvauksen sisältyvän palkkaan, vaikka asiasta ei ole mitään neuvoteltu tai mainittu työhaastattelussa tai sopimusneuvotteluissa. Kilpailukielloilla ei tällöin ole ollut todellista vaikutusta palkan suuruuteen. Siirtymäsäännös tulisi kirjata siten, että ennen lain voimaantuloa sovituissa kilpailukielloissa korvauksen tulee olla yksilöity euromääräinen korvaus ja sen tulee vastata vähintään uuden lain mukaista korvausta.

Insinööriliitto IL ry:n puolesta

Satu Tähkäpää

Lakimies, varatuomari, FT